

Dikten Tomten

Återutgivning av text från 1881



En gratis publikation från
e-boksbiblioteket.se

Dikten Tomten
– Återutgivning av text från
1881

av Viktor Rydberg

Redaktör: Mikael Jägerbrand

ISBN 978-91-7757-070-7

Copyright © 2016 Mikael Jägerbrand / Virvelvind Förlag, Lysekil
Den här e-boken ges ut av E-boksbiblioteket Förlag (imprint)

Mer info: www.e-boksbiblioteket.se

Förord

I den här e-boken får du läsa den klassiska dikten ”Tomten”, den som börjar med versen ”Midvinternattens köld är hård...”.

Genom Viktor Rydbergs fantastiska dikt och de nyskapande illustrationerna av Jenny Nyström, så förändrades den svenska bilden av tomten för alltid. Tidigare hade tomten varit en rätt gråtrist elak vätte. Nu föddes den människoliknande jultomten och Jenny Nyström skapade en hel karriär på att teckna tomtar till tidningar, tidskrifter och som julkort.

Den här texten publicerades ursprungligen den 19 februari 1881 i den svenska tidskriften ”Ny Illustrerad Tidning”.

Den här e-boken publicerades på sajten e-biblioteket.se i oktober 2016.

Eftersom den här texten skrevs på 1800-talet så innehåller den mått, ord och personer som inte är så bekanta i dag. Därför har vi kompletterat originaltexten med en kortfattad ordlista.

Tomten av Viktor Rydberg

Den här texten publicerades ursprungligen den 19 februari år 1881 i tidskriften "Ny Illustrerad Tidning" med rubriken "Tomten". Författare till texten är Viktor Rydberg (1828–1895).

Midvinternattens köld är hård,
stjernorna gnistra och glimma.

Alla sofva i enslig gård
djupt under midnattstimma.

Månen vandrar sin tysta ban,
snön lyser hvit på fur och gran,
snön lyser hvit på taken.

Endast tomten är vaken,

Står der så grå vid lad'gårdsdörr,
grå vid den hvita drifva,
tittar, som många vintrar förr,
upp emot månens skifva,
tittar mot skogen, der gran och fur
drar kring gården sin dunkla mur,
grubblar, fast ej det lär båta,
öfver en underlig gåta,

För sin hand genom skägg och hår,
skakar hufvud och hätta —
»nej, den gåtan är allt för svår,
nej, jag gissar ej detta» —
Slår, som han plägar, inom kort
slika spörjande tankar bort,
går att ordna och pyssla,
går att sköta sin syssla,

Går till visthus och redskapshus,
känner på alla låsen —
korna drömma vid månens ljus
sommardrömmar i båsen;
glömsk af sele och pisk och töm
Polle i stallet har ock en dröm:
krubban han lutar öfver
fylles af doftande klöfver; —

Går till stängslet för lamm och får,
ser, hur de sofva der inne;
går till hönsen der tuppen står
stolt på sin högste pinne;
Karo i hundbo'ts halm mår godt,
vaknar och viftar svansen smått,
Karo sin tomte känner,
de äro gode vänner.

Tomten smyger sig sist att se
husbondfolket det kära,
länge och väl han märkt, att de
hålla hans flit i ära;
barnens kammar han se'n på tå
nalkas att se de söta små.
Ingen må det förtycka:
det är hans största lycka.

Så har han sett dem, far och son,
re'n genom många leder,
slumra som barn; men hvarifrån
kommo de väl hit neder?
Slägte följde på slägte snart,
blomstrade, åldrades, gick — men hvart?
Gåtan, som icke låter
gissa sig, kom så åter!

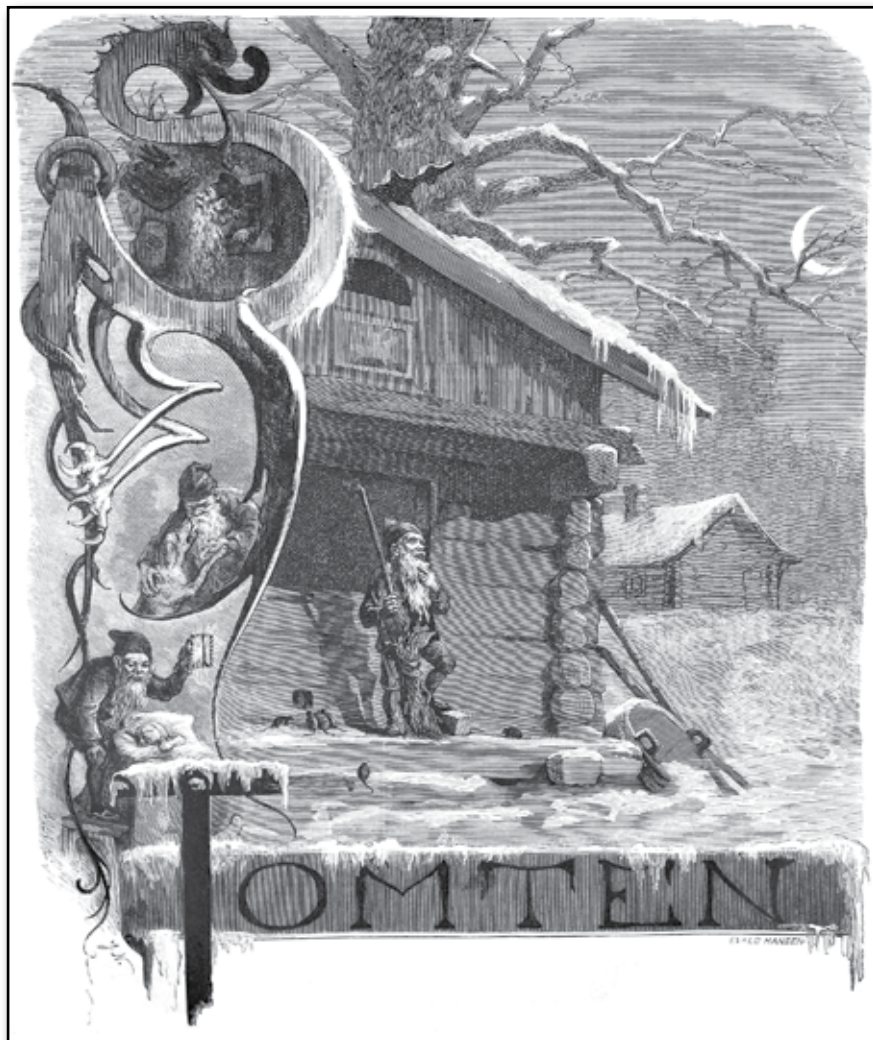
Tomten vandrar till ladans loft:
der har han bo och fäste
högt på skullen i höets doft
nära vid svalans näste;
nu är väl svalans boning tom,
men till våren med blad och blom
kommer hon nog tillbaka,
följd af sin häpna maka.

Då har hon alltid att qvittra om
månget ett färdeminne,
intet likväl om gåtan, som
rör sig i tomtens sinne.
Genom en springa i ladans vägg
lyser månen på gubbens skägg,
strimman på skägget blänker,
tomten grubblar och tänker.

Tyst är skogen och nejden all,
lifvet derute är fruset,
blott från fjerran af forsens fall
höres helt sakta bruset.
Tomten lyssnar ock, halft i dröm,
tycker sig höra tidens ström,
undrar, hvarthän han skall fara,
undrar, hvar källan må vara.

Midvinternattens köld är hård,
stjernorna gnistra och glimma.
Alla sofva i enslig gård
godt intill morgontimma.
Månen sänker sin tysta ban,
snön lyser hvit på fur och gran,
snön lyser hvit på taken.
Endast tomten är vaken.

Viktor Rydberg.



Konstnären Jenny Nyströms teckning av Tomten. Hennes signatur "J.N." syns i nedre vänstra hörnet.

Viktiga personer

Hansen, Evald.

[1840–1920] Dansk träsnidare och gravör. Arbetade en stor del av sin karriär i Stockholm, gjorde framför allt många viktiga avbildningar för arkeologiska publikationer. Det var Evald Hansen som skapade tryck-originalet till tomte-illustrationen.

Nyström, Jenny.

[1854–1946] Svensk illustratör och konstnär. Växte upp i Göteborg och utbildade sig i Paris. Illustrerade en rad böcker, bland annat "Fornnordiska sagor" (1886) och "Eddan" (1893). Är mest känd för sina många illustrationer av jultomten. Det var Jenny Nyströms avbildningar som skapade vår moderna svenska tomte.

Rydberg, Viktor.

[1828–1895] Svensk journalist, författare och översättare. Var en av sin tids mest kända och inflytelserika kulturpersonligheter. Rydberg utsågs till ledamot av Svenska Akademien år 1877 och Vetenskapsakademien år 1889. Hans mest berömda verk är "Vampyren" (1848) och "Singoalla" (1857). Han är i dag kanske mest känd för dikten "Tomten" (1881).

Fler böcker: E-boksforlaget.se

Om du gillar e-böcker om historia så kommer du att gilla utbudet hos E-boksforlaget.se

Det här förlaget är specialiserat på utgivning av äldre texter om arkeologi, resor och biografier.

Alla titlarna går att hitta hos de flesta e-bokhandlare, i iTunes samt på många bibliotek.

Här är några exempel på titlar:

Klassiska deckare

- "Sherlock Holmes: »Gloria Scott»"
- "Sherlock Holmes: Beryllkronan"
- "Sherlock Holmes: De fem apelsinkärnorna"
- "Sherlock Holmes: De rödhårigas förening"
- "Sherlock Holmes: Den avhuggna tummen"
- "Sherlock Holmes: Den blå karbunkeln"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna brudgummen"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna kapplöpningshästen"
- "Sherlock Holmes: Blodbokarna."
- "Sherlock Holmes: Det spräckliga bandet."
- "Sherlock Holmes: Den grekiske tolken"

- "Sherlock Holmes: Musgraves ritual"
- "Sherlock Holmes: Det gula ansiktet"
- "Sherlock Holmes: Det hemlighetsfulla mordet vid skogssjön"
- "Sherlock Holmes: Den hemlighetsfulla patienten"
- "Sherlock Holmes: Börsmäklarens biträde"
- "Sherlock Holmes: En skandal i Böhmen"
- "Sherlock Holmes: Krymplingen"
- "Sherlock Holmes: Lorden och hans rika amerikanska brud"
- "Sherlock Holmes: Mordet i Reigate"
- "Sherlock Holmes: Tiggaren med den kluvna läppen"

Arkeologi

- "Solgudens yxa och Tors hammare"

- (1899)
- "Hällristningarnas ålder" (1869)
- "Feniciska kolonier i Skandinavien" (1875)
- "Hällristningar på Kinnekulle" (1892)
- "Forntidens perioder" (1892)
- "Hur gamla är hällristningarna?" (1869)
- "Bohusläns bygdeborgar" (1909)
- "Bohuslänska hällristningar" (1879)
- "Fynden i Troja" (1878)
- "Förbindelse mellan Skandinavien och vestra Europa före Kristi födelse" (1889)
- "Svear och götar under folkvandringstiden" (1905)
- "Husaby kyrka" (1899)
- "Hällristningarna i Järrestad" (1881)
- "Nordens fartyg från hednatiden" (1872)
- "Anmärkningar rörande figurteckningar från forntiden" (1842)
- "Grafkistor af klufna och urhålkade stockar" (1894)
- "Den svenske solguden och den svenske Tyr" (1906)
- "Skånska fornminnen" (1853)
- "Ölands fornminnen" (1874)
- "Tors hammare" (1872)
- "Våra fornminnen – vad de lära oss" (1916)
- "Sveriges fasta fornlämningar från hednatiden" (1901)
- "Förstörda fornminnen i Bohuslän år 1924"

Djur & natur

- "Svenska djur i folktron" (1898)

- "Skäggets historia" (1893)
- "Kattens kulturhistoria" (1882)
- "Djurens sömn" (1889)
- "Katten i forntida Egypten" (1889)
- "Ett dygn på månen år 1870"
- "Orkidéernas historia" (1894)
- "Blomsterspråket" (1888)
- "Sveriges hundraser" (1880)
- "Guide till biskötsel" (1885)

Kulturhistoria

- "Midvinterns solfest" (1894)
- "Julen på 1870-talet – Skildringar och illustrationer i svenska tidskrifter"
- "Om julens härkomst" (1899)
- "Julen i Skåne på 1820-talet"
- "Nyaste och tillförlitligaste Drömboken" (1918)
- "1870-talets bästa tips för frisyr och utseende"
- "Lyxens historia" (1870)
- "Gaffelns historia" (1889)
- "Kanalbyggen på planeten Mars" (1888)
- "Vårt solsystem" (1878)

Resor

- "Ett besök i Venedig år 1878"
- "Strandgatan i Visby år 1879"
- "Resa på Dalslands kanal år 1877"
- "Nyköpings slott" (1877)
- "Ett besök i Marstrand år 1882"
- "Min resa i Blekinge och Kalmar år 1854"
- "Resor med luftballong år 1873"

- "Runlejonet i Venedig" (1871)
- "En utflykt på Mälaren år 1871"
- "Skildring af Vestergötland år 1882"
- "Kalmar slotts historia" (1880)
- "Ett besök i Södertälje år 1881"
- "En färd på Donau år 1882"
- "Ringmuren i Visby" (1874)
- "Fredrikstens fästning och Karl XII" (1879)
- "Petras helgedomar" (1921)
- "Ett besök i Boxholm år 1885"
- "Skildring av Riseberga klosterruiner" (1874)
- "Borgholms slottsruin" (1878)
- "Rundtur i södra Frankrike år 1880"
- "Ett besök på Djurgården sommaren 1868"
- "Sigtunas tidiga historia" (1872)
- "Helgeandskyrkan i Visby" (1878)
- "Norrköpings historia" (1871)
- "Ett besök i Waxholm år 1870"
- "Vadstena slott" (1875)
- "Skildring av Island" (1870)
- "Besök på Gripsholms slott år 1895"
- "Ett besök i Rom år 1870"
- "Besök på Helgoland år 1874"
- "Guide till Uppsala år 1875"
- "Kyrkoruinen S:t Katarina i Visby" (1877)
- "Gripsholms slott" (1877)
- "Ett besök i Strängnäs år 1874"
- "Ett besök i Visby år 1906"
- "Bohus fästning" (1869)
- "En resa på Rhen år 1866"
- "Ett besök i Ystad år 1872"

Svensk geografi

- "Märkliga orter i Sverige" (1883)
- "Skildring av Värmland år 1882"
- "Skildring av Dalälven år 1876"
- "Skildring av Ångermanland 1882"
- "Skildring av Bohuslän år 1882"
- "Skildring av Dalsland år 1882"
- "Skildring av Närke år 1882"
- "Skildring av Öland år 1882"
- "Skildring av Stockholm år 1882"
- "Skildring av Västmanland år 1882"
- "Skildring av Härjedalen år 1882"
- "Skildring av Gästrikland år 1882"
- "Skildring av Jämtland år 1882"
- "Skildring av Göteborg år 1882"
- "Skildring av Halland år 1882"
- "Skildring av Blekinge år 1882"
- "Skildring av Gotland år 1882"
- "Skildring av Södermanland år 1882"
- "Skildring av Östergötland år 1882"

Vikingar

- "Vikingatidens Lund och Birka" (1909)
- "Jomsvikingarnas saga" (1888)
- "Fyndet av vikingaskeppet i Gokstad år 1880"
- "Hervars och Hedreks saga" (1888)
- "Carl Larssons Uppsala-tempel" (1908)
- "Sagan om Ragnar Lodbrok och hans söner" (1880)
- "Sverige och vikingafärderna västerut" (1924)